

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 26ης ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Κατὰ τὴν συνεδρίαν ταύτην παρέστη ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. Ἀλέξανδρος Ζαΐμης, τὴν δὲ Κυβέρνησιν ἀντιπροσώπευσαν ὁ Πρόεδρος αὐτῆς κ. Ἐλευθέριος Βενιζέλος, οἱ ὑπουργοὶ κκ. Παπανδρέου, Ἀβραάμ καὶ Ἀλεξανδρῆς καὶ ὁ ὑφυπουργὸς κ. Λαδάς.

ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

ΟΙ ΑΘΑΝΑΤΟΙ ΤΟΥ 1930

Ἡ Ἀκαδημία κατὰ τὸν παρελθόντα Φεβρουάριον μὲ τὴν εὐκαιρίαν ποὺ τῆς παρεῖχεν ἡ ἑκατοστὴ ἐπέτειος τῆς ἀναγνώρισεως τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας ἔδωκε τὸ σύνθημα διὰ τ' ἀποκαλυπτήρια τῆς ἰδεώδους εἰκόνης. Τῆς εἰκόνης τῆς Ἑλλάδος πανηγυρικῆς, ἐπάνω εἰς τὸ ἄρμα τῆς, τὸ θριαμβευτικὸν ἄρμα τῶν ἑκατὸν τῆς χρόνων, μὲ τηλαυγὲς μέτωπον τὸν ἐπταετῆ ἀγῶνα. Ὁ ἀγαπητὸς ἀντιπρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας, τὸν ὁποῖον εὐχόμεθα νὰ ἐπανίδωμεν ταχέως ἐν μέσῳ ἡμῶν, ὑπέμνησε τότε δι' ὀλίγων τὸ ἱστορικὸν τῆς ἡμέρας. Ἐπειτα ἡ ἐορτὴ τῆς 25ης Μαρτίου ἐβροντοφώνησε τὴν ἐπίσημον ἑναρξιν τῆς ἑκατονταετηρίδος. Ἡ Ἀκαδημία ἐχαιρέτισε τὴν ἀνατολὴν τῆς περιλάμπρου ἡμέρας. Τῆς ἡμέρας ταύτης τὸ ἡλιοβασίλεμα χαιρετίζομεν μὲ τὴν αὐτὴν συγκίνησιν. Τὸ 1930 καὶ ἀνέτειλε καὶ δύνει μὲ τὴν αὐτὴν πομπήν. Σπιθαμὴ, νομίζεις, γῆς, Ἑλληνικῆς γῆς, δὲν ἔλειψε ποὺ νὰ μὴν ὕψωσε τὸ μνημεῖόν τῆς, ποὺ νὰ μὴ προσέφερε θυσίαν εἰς τοὺς θεοὺς τοῦ εἰκοσιένα. «Τὰ πράγματα εἶναι θεῖα, δι' αὐτὸ ἀνάγκη καὶ νὰ δημιουργοῦνται θεοὶ διὰ

νὰ ἐκφράζον τὰ πράγματα» εἶπεν ἓνας μεγάλος διανοητής. Ἐξω καὶ ὁ παλαιὸς καὶ ὁ νέος κόσμος καὶ εἰς ἐπισήμους καὶ εἰς παντοίας ἐκδηλώσεις προσεφώνησε τὴν πανήγυριν ποὺ ἐπανηγυρίσαμεν μὲ γλῶσσαν συχνὰ ἐνθουμίζουσαν ἐκείνην, πρὸ ἑκατὸν καὶ πλέον ἐτῶν, τοῦ ἀκμάζοντος φιλελληνισμοῦ. Παράδειγμα, ἐκτὸς ἄλλων, τὰ συγχαρητήρια μιᾶς νεαρᾶς Δημοκρατίας, τῆς Ἑσθονίας, κατανυκτικά, ὡς νὰ ἠθέλησαν νὰ περικλείουν συνωπισμένην μέσα των τὴν καθολικὴν συγκίνησιν διὰ τὴν ἑορτὴν μας. Ἡ «Ἐπιθεώρησις τῶν Δύο Κόσμων», τὸ αἰωνόβιον περιοδικόν, συνορτάζον καὶ τοῦτο τὴν ἑκατονταετηρίδα τῆς ιδρύσεώς του, ἀπὸ τὰς σελίδας τοῦ ὁποίου ἐπέρασαν οἱ κλασικοὶ τοῦ ρωμαντισμοῦ καὶ τὸ ἄνθος τῆς διανοουμένης Γαλλίας, ἐζήτησε καὶ ἐδημοσίευσεν ἄρθρον ἡμετέρου συναδέλφου τῆς Ἀκαδημίας, ὡς διὰ νὰ χορηγηθῇ πᾶσα, κατὰ τὸ δυνατόν, πληροφορία εἰς τὸ μέγα διεθνὲς ἀναγινῶσκον κοινὸν περὶ τοῦ «Κύκλου τῶν Ἑλληνικῶν ἑορτῶν». Ἀλλὰ τὸν ἑκατονταέτηρον ὕμνον της δὲν ἔπαυσε νὰ τὸν τραγουδῇ ἡ ἴδια Ἑλληνικὴ ψυχὴ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς πανηγύρεως μὲ τὴν συνείδησιν ὅτι καὶ παρ' ὅλας τὰς ἐναντιότητας καὶ τὰ ἀτυχήματα κατὰ τὸ διαρρεῦσαν χρονικὸν διάστημα ἀξίζει νὰ στέκεται ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ μὲ ὑψωμένον καὶ μὲ στεφανωμένον τὸ μέτωπον. Ἀλλ' ἰδιάζουσα περίπτωσις τὰ κατασταίνει πολυτιμότερα καὶ τὸ λιβάνι καὶ τὰ πρόσφορα ἀπὸ τὴν θυγατέρα τοῦ 1930 εἰς τὴν μητέρα τοῦ 1830. Ἡ ἡρωολατρεία τοῦ παρελθόντος συνταιριασμένη πρὸς τὴν ἀνακαινιστικὴν ἐνέργειαν τοῦ παρόντος τοῦ παρασκευάζοντος τὸ μέλλον καὶ τὴν μονόπλευρον φιλοπατρίαν ὁλοκληρώνει καὶ τὴν ἀσύστατον ἰδέαν τοῦ κοσμοπολιτισμοῦ ἐδραιώνει, κρατύνει καὶ τὰ δύο ἰδανικά. Ἰδιαιτέρως τὸ θέαμα τῆς Ἑλλάδος ποὺ ἀννυώνει εἰς θείαν περιωπὴν τοὺς προμάχους, οἱ ὅποιοι τῆς ἐχάρισαν τὴν ἐλευθερίαν μὲ τὸ αἷμα των, τῆς Ἑλλάδος ποὺ ἐξαιτεῖται τὴν εὐλογίαν τῶν πατέρων της τώρα, ὅτε τὸ πρόσταγμα τῶν καιρῶν ἐπιβάλλει ζωὴν βλέπουσαν εἰς ἄλλα ὁρόσημα, δοκιμάζουσαν ἄλλα βαδίσματα, διὰ τὴν προκοπὴν καὶ τὴν πρόοδον, διὰ τὴν συνέχισιν καὶ τὴν τελείωσιν τῶν ὑψηλῶν ἐθνικῶν δεδομένων, τὸ θέαμα τοῦτο εἶν' ἐξόχως ὑποβλητικόν, συνέχεται πρὸς εὐρύτερους ὀρίζοντας διανοιγομένους πρὸ τοῦ σκεπτομένου παρατηρητοῦ. Ἡ πρόσφατος ἀκόμη ἀνάμνησις τοῦ βροτολογιοῦ πολέμου, καὶ κάπια αἰσθητὴ καθισταμένη, ὁσημέραι ζω-

ρότερον, ἡθικὴ ἰδέα ἀνατείνουσα τὰ πνεύματα πρὸς τὸ ἀόρατον, ἀκόμη καὶ μεταξὺ ἀντιπροσώπων τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν τῶν μὴ συγκινουμένων ἀπὸ μεταφυσικὸν ρεμβασμούς, συντελοῦσιν ἴσως εἰς τὴν ἐπίρρωσιν τῶν ἰδανικῶν ποῦ ἀντιτάσσουσιν εἰς τοὺς ἀγῶνας καὶ εἰς τοὺς πολέμους τὴν συνεννόησιν καὶ τὴν συναντίληψιν, καὶ εἰς τὸ κλάγγισμα τῶν ὅπλων, τὸ κελάδημα τοῦ φιλοῦ τῆς ἀγάπης. Ἐκ τούτου καὶ τὰ συγγενῇ καὶ τὰ διάφορα σχέδια τὰ ἀπασχολοῦντα τοὺς ἐγκεφάλους φιλοσοφικῶν ἐρευνητῶν καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν, αἱ πανευρωπαϊκαὶ ὁμοσπονδίαί, αἱ βαλκανικαὶ διασκέψεις, αἱ κοινωνίαι τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν διανοιῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων δὲν εἶναι ἀπορίας ἄξιον ὅτι ἐχαιρετίσθη προέχουσα ὡς ἄριστος οἰωνός, ἐπιρρωστικὸς τῆς μεγάλης εἰρηνοφίλου ἰδέας, ἡ συμφωνία τῆς Ἀγκύρας. Βεβαίως καθὼς κινοῦνται οἱ ὁραματιζόμενοι τὴν εἰρήνην ὡς τὴν κατάκτησιν προσεχοῦς μέλλοντος, ὑπάρχουν καὶ οἱ ὁραματισταὶ τῶν πολεμικῶν συρράξεων· ὁ πόλεμος δι' ἐκείνους εἶναι ἱστορικὸς νόμος, ὡς ὁ φυσικὸς, μὴ ἐπιδεχόμενος ἐξαίρεσιν. Ἀλλὰ καὶ βέβαιον φαίνεται ὅτι ἡ γνώμη αὕτη δὲν ἔχει τὴν ἔκτασιν καὶ τὸ κῦρος τοῦ πρὶν καιροῦ. Ὁ φιλειρηνισμὸς τῆς Εὐρώπης ἐξεδηλώθη κατὰ τρόπον παραστατικόν, εἰς τὴν ἑκατονταετηρίδα τῆς βελγικῆς ἀνεξαρτησίας τὴν πανηγυρισθεῖσαν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος μὲ τὴν Ἑλληνικὴν. Πληθὸς ἄνω τῶν ἑκατὸν χιλιάδων, οἱ μαχηταὶ τοῦ μεγάλου πολέμου συρρέυσαντες ἐκ τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων τῆς Βελγικῆς παρήλασαν ἐνώπιον τοῦ βασιλικοῦ ζεύγους. Παρατηρήθη ὅτι ὅλοι ἔφερον πολιτικὰς ἐνδυμασίας. Ἡ περιβολὴ αὕτη ἐθεωρήθη ὅτι συμβολίζει τὴν ἀληθινὴν ὄψιν καὶ παρὰστασιν τῆς πατρίδος των. Οἱ λόγοι τοῦ βασιλέως των ἐπεσφράγισαν τὴν σημασίαν τῆς διαδηλώσεως. «Ἐδέχθημεν—εἶπε—τὸν πόλεμον, διὰ νὰ ἔχωμεν, ἐλεῦθεροι καὶ τίμοι, τὴν εἰρήνην. Ἡ παγκόσμιος εἰρήνη, εὐχὴ μας ὁλόψυχος».

Οἱ Ἑλληνικοὶ ἀθάνατοι, συμβολιζόμενοι εἰς ἔργα ἢ εἰς πρόσωπα, σημεῖα τῶν καιρῶν, ἴσως ἀπὸ τὸ βαθὺν ἀνθρωπιστικὸν νόημα ποῦ τοὺς διακρίνει, συχνὰ συμβαίνει νὰ ἐμφανίζωνται, ὁσάκις ἡ ἀνθρωπότης προσλαμβάνει συνείδησιν ἐξαιρετικῶν γεγονότων, ὡς νὰ τὰ ἐπισφραγίζουν. Ἔτσι, μετὰ τὸν πόλεμον ἀπασχόλησε τοὺς σκεπτομένους ὁ Θουκυδίδης τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, δι' ὅσους διέβλεπον κοινὰς ἀπόψεις εἰς τοὺς δύο καταστρεπτικὸς

συγκλονισμούς. Ένας από τούς πλέον υπερόχους πολιτευτής, ὁ πολὺς Κλεμανσῶ, μὲ τὸν Δημοσθένη ἐπεσφράγισε τὴν φιλοσοφίαν του κατὰ τὸ τέρμα τοῦ πολυχρονίου τρικυμώδους σταδίου του. Ὁ Πλούταρχος τῶν Παραλλήλων ὁ «βιογραφῶν Σαιξπήρος τῆς καθολικῆς ἱστορίας», καθὼς ἀπεκλήθη, εἶναι ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ ὑπογραμμὸς τῆς διεθνoῦς πνευματικῆς ἐξελίξεως, ἡ ὁποία κατέστησε τὴν βιογραφίαν εἶδος λογοτεχνικὸν κορυφαῖον, ὑπερεκχειλίζον εἰς διεθνῇ παραγωγῇ. Παρὰ τὴν χρῆσιν καὶ τὴν κατάχρησιν ποὺ γίνεται εἰς ὅλα τὰ καλὰ τοῦ πνεύματος ἀπὸ τoὺς μετρίους καὶ τοὺς βιομηχάνους τῆς τέχνης, ἡ βιογραφία εἶναι τρόπον τινὰ ἀρτιωτέρα, συντονισμένη πρὸς τὰ παρόντα μορφή τοῦ ἱστορικοῦ μυθιστορήματος, συναμιλλᾶται πρὸς τὸ κυρίως μυθιστόρημα, ὁ πραγματισμὸς τῆς δὲν ἀποκλείει τὴν ποίησιν, ἐπιβάλλεται ζωηρότερον εἰς τὸ ἠθικὸν τοῦ ἀναγνώστου.

Αἱ ἀπόψεις τοῦ εἵδους καὶ ποικίλαι καὶ πολυσήμαντοι, καθὼς λεπτομερῶς τὰς διέκρινεν εἰς βιβλίον του σχετικὸν εἰς ἐκ τῶν εὐφρεστερῶν λογοτεχνῶν τῆς συγχρόνου Γαλλίας, ὁ βιογράφος τοῦ Δισραέλη καὶ τοῦ Βύρωνος, διασώτης τῆς βρετανικῆς μορφώσεως καὶ διανοήσεως, ἐκεῖ ὅπου κυριώτερον ἐξέλαμψε τὸ λογοτεχνικὸν βιογράφημα.

Τὸ 21 ὅσον βαθύτερον ἀποσύρεται εἰς τὰ ἄδυτα τοῦ παρελθόντος, τόσον περισσότερον καθίσταται ποιητικόν, τόσον ζωηρότερον θ' ἀπασχολῇ τὴν λογοτεχνίαν. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο παρατηρήθη μεταξὺ τῶν ἰδικῶν μας εὐφρόσυνος τάσις πρὸς ἐκτενεστέρας ἐξηκριβωμένας πραγματείας, ὅχι μόνον διὰ τὴν προαγωγὴν τῆς ἱστορικῆς ἐρεῦνης γύρω εἰς πρόσωπα καὶ εἰς πράγματα τοῦ ἱεροῦ Ἀγῶνος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν πλουτισμὸν τῆς τέχνης. Εἰς τὴν λογοτεχνικὴν ἢ καλλίτερα εἰς τὴν ἐπικὴν βιογραφίαν διανοίγεται εὐρὺ στάδιον δόξης. Οἱ ποιηταὶ δὲν εἶναι μακράν. Φαντάζομαι πῶς ἀργὰ ἢ γρήγορα ἡ ἐποποιΐα τοῦ 21 θὰ εὖρη τὸν Ὅμηρόν της. Καὶ θὰ ἤθελα — διὰ νὰ μὴ λησμονήσω ἕνα πρωτοστάτην, τὸν Πλούταρχον, καθὼς εὐτυχοῦμεν εἰς ἀξιολόγους, εἰς ὥραίας μεταφράσεις τοῦ Ὁμήρου, τοῦ Αἰσχύλου, τῶν λυρικῶν μας καὶ τῶν τραγικῶν, καθὼς ἀκόμη προσδοκῶμεν τὴν ἐξαγγελθεῖσαν μετάφρασιν τοῦ Θουκυδίδου, θὰ ἤθελα ἕνα μεταφραστὴν τῶν Παραλλήλων, ἕνα λογοτέχνην, ἕνα ποιητήν,

ἓνα γνήσιον ἀναγεννητὴν ἐκείνου, τὸν ὁποῖον ὁ Βιλαμόβιτς, αὐστηρὸς εἰς ἄλλα τινὰ ἐπικριτής του, ὠνόμασε «γλωσσικῶς ἔξοχον».

Ὡσαύτως πρὸ ὀλίγου καιροῦ διεδραμάτισε μέρος περιέργων, χωρὶς νὰ ἦτο δυνατόν νὰ τὸ προῖδῃ διὰ τὸ τραγικόν του δαιμόνιον, ὁ Αἰσχύλος. Αἱ Δελφικαὶ ἑορταὶ τὸν ἔφεραν τροπαιοφόρον εἰς τὸ μέτωπον, ἀνακαινισμένον, μὲ τὸν «Προμηθεά» καὶ μὲ τὰς «Ἰκέτιδας». Εἰς τὸ πρόγραμμα τῶν ἑορτῶν τῆς Ἑκατονταετηρίδος ἀνεγράφετο διδασκαλία τῶν Περσῶν. Ἡ παράστασις, δὲν γνωρίζω ἀπὸ ποίαν ἀφορμὴν, δὲν ἐπραγματοποιήθη. Ἀλλὰ θὰ εἶχε τὸν τόπον της εἰς τὴν ἑορτὴν πανηγυρίζουσαν πολεμικὰ κλέη. Ὁ θεῖος λόγος τοῦ ποιητοῦ ἐπὶκαιρὸς δι' ὅλους τοὺς αἰῶνας ἠθέλην ἀπηχῆσαι τὴν Τένεδον καὶ τὴν Ἀράχωβαν, μὲ τὴν Σαλαμῖνα καὶ τὰς Πλαταιάς. Ἀλλὰ τῶν Περσῶν διδασκαλία εἰς μέγα θέατρον τῶν Παρισίων ἀπὸ Ἐπιτροπὴν, ὁργάνωσιν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν, ὑπὲρ τῆς ἰδέας τοῦ ἀφοπλισμοῦ καὶ πρὸς τιμὴν τῆς εἰρήνης, ἐφάνη ἀπροσάρμοστος διὰ τὴν περίστασιν. Φύλλα ἔγκριτα, τὸ ἔφεξαν καὶ τὸ εἰρωνεύθησαν ὥς φαντασιοπληξίαν ὑπερβαίνουσαν τὰ ὅρια. Ἀναμφιβόλως ἡ τραγωδία τονίζει τὴν νίκην τῆς Σαλαμῖνος, ἐξαίρει τὸν θρίαμβον τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ κυριώτερον καὶ βαθύτερον ἐκεῖ κρατεῖ δι' ὅλου τοῦ ἔργου, μὲ ὅλην τὴν θρησκευτικὴν κατάνυξιν τοῦ φόβου καὶ τοῦ ἐλέου, τὸ μάθημα τῆς θείας δίκης, τιμωροῦ τοῦ ἐπηρεμένου καὶ τοῦ ἀλαζόνος, τοῦ ὑπέρφρονος ὕβριστοῦ, τοῦ μεγάλου βασιλέως, τοῦ Ξέρξου. Αὐτὸς εἶναι ὁ Πόλεμος. Καὶ τὸν ἐγέννησε καὶ τὸν συμβολίζει. Εἶναι τὸ ἄνθος τῆς ὕβρεως μὲ καρπὸν τοῦ τὴν Ἀτὴν, καθὼς λέγει ὁ ποιητής, τὴν καταστροφὴν, «πάγκλαυτον θέρους». Τὸ ποίημα πολὺ περισσότερον ἢ ὅσον ἐξαίρει τὴν λατρείαν τῶν πατρίδων στιγματίζει τὴν ἀφροσύνην τῶν ἐπιδρομέων. Οἱ «Πέρσαι» εἶναι ποίημα ἀντιπολεμικόν.

Μᾶς ἀφήνει τὸ λήγον ἔτος μὲ χαρακτηριστικὰ σημεῖα συγκινήσεων, ἐνδιαφέροντα τοὺς παρακολουθοῦντας τὰ διεθνῆ γράμματα. Ἑκατονταετηρίδες ἑωρτάσθησαν μεγάλων ποιητῶν, πὺν εἶναι καὶ τῶν πατρίδων δόξαι καὶ τῶν ἀνθρώπων χαράι. Ἀξιομνημόνευτοι, διὰ τὸ ἀνθολογηθῶν, οἱ λόγοι αὐτοί: «θρησκεῖαι, μεταφυσικαί, ἠθικαί, καλαὶ τέχναι, ἐπὶ μακρὸν παρηγό-

ρησαν τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα, τὴν ἔκαμαν νὰ λησμονῇ τὴν ἀθλιότητα τοῦ παρόντος μὲ τὸ ὄραμα ἢ μὲ τὴν ὑπόσχεσιν ὑπερκοσμοῦ κόσμου. Ἡ ἀποστολή των εἰς τὸ μέλλον θὰ εἶναι ἡ παρηγορία τῆς ὑπάρξεως ἀπὸ τὴν δημιουργηθεῖσαν μηχανοποίησιν τῆς ζωῆς. Καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἀνθρωπότης θὰ ἔπρεπε νὰ διατηρήσῃ κήπους διὰ τὸν ρεμβασμόν, ναοὺς διὰ τὴν προσευχήν, ἱερὰ δάση κατοικοῦμεν ἀπὸ ποιητὰς, ἀπὸ ἐραστὰς, ἀπὸ σοφούς, ἀκροπόλεις, ἀπὸ τῶν ὁποίων τὰ ὕψη νὰ κυριαρχῇται ἡ ἀνθρωπίνη κωμωδία. Κακίστη μοίρα θὰ ἐφοβέριζε τὴν ἀνθρωπότητα, ἐὰν ἔχανε μέσα εἰς τὴν μακαριότητα τῆς μακροζωΐας, ἐὰν ἔχανε τὴν ἀγωνίαν τῆς διανοήσεως». Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῶν ἐπετείων των, ἡ ἀνάμνησις μεγάλων ποιητῶν ἀπησχόλησε φαντασίας καὶ καρδίας. Οἱ ποιηταὶ οὗτοι ἀνέκουν εἰς τὸν θίασον ἐκείνων, περὶ τῶν ὁποίων ἕνας των ὁμότιμος εἶπεν ὅτι καμμία κανενὸς εἶδους καιρικῇ μεταβολῇ εἰς τὴν γραμματικὴν καὶ τὴν αἰσθητικὴν, εἰς τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα δὲν μετατρέπουν τίποτε ἀπὸ τὸν χαρακτῆρα τῆς ὑψηλῆς ποιήσεως. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι οἱ ποιηταί, τῶν ὁποίων ἐωρτάσθησαν ἐφέτος αἱ ἑκατονταετηρίδες, ἀνέκουν εἰς τὴν χορείαν τῶν ἀθανάτων τοῦ Σέλλεϋ. Ὅσον λιτὸς καὶ ἂν παρίσταται εἰς τὰ ὄμματά των κολοσσῶν ὁμηλικῶν του ὁ Χριστιανὸς Ἄνδερσεν, τὸν ὁποῖον δημοτελῶς ἐπανηγύρισεν ἡ πατρίς του Δανιμαρκία, εἶναι ὁ γόης ποιητῆς, πρῶτιστα πάντων, τῆς παιδικῆς ἡλικίας, καὶ μαζὶ ὁ ἐρατεινὸς μυθοπλάστης πάσης ἡλικίας καὶ παντὸς εὐαισθήτου εὐγενικὸς παρηγορητῆς. Τὰ παραμύθια τοῦ Ἄνδερσεν εἶναι γνώριμα εἰς τὴν γλῶσσαν μας, μεταφρασμένα εἰς ὅλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου. Ἡ χάρις τῆς ἀβροτάτης εὐρέσεως μὲ τὴν ὑποβολὴν ἑνὸς ἡθικοῦ μαθήματος, ποιήσεως καὶ διδασκυλίας ἀδιάρρηκτος σύνδεσμος. Ὁ Ἄνδερσεν, καρπὸς τῶν γάμων λαϊκωτάτων ἀνθρώπων, ἑνὸς ὑποδηματοποιοῦ καὶ μιᾶς πλύστρας, θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι ἐγεννήθη ἀπὸ τὸν ἔρωτα δύο σαιξπηρικῶν ἡρώων, τοῦ Ἀριελ καὶ τῆς Τιτανίας. Εἰς τὴν Γαλλίαν ἐπανηγυρίσθη ἡ ἑκατονταετηρίς τοῦ ρωμαντισμοῦ. Ἡ Ἀκαδημία τοῦ Μακόν, τῆς ἰδιαίτερας πατρίδος τοῦ Λαμαρτίνου, μὲ τὴν ἐορτὴν ταύτην συνέδεσε τὴν ἑκατοστὴν ἐπέτειον τοῦ ἔτους τῆς ἐκδόσεως τῶν «Ποιητικῶν ἀρμονιῶν», ὅπου ἡ ἔμπνευσις, πληρουμένη ἀπὸ τὸν ἀγνότερον καὶ τὸν πλουσιώτερον λυρισμὸν ποῦ ἤθελε ποιήσῃ ποιητῆς,

ρέει μὲ τὴν ἀκάθεκτον ὁρμὴν ποταμοῦ. Ὁ Λαμαρτῖνος ἰδιαζόντως μᾶς ἐνδιαφέρει, λατρευτὴς καὶ ὑμνητὴς τοῦ 21, μὲ τὴν κατανυκτικὴν ξεχωριστὰ ὑπὲρ τῶν ἡρώων καὶ τῶν μαρτύρων τοῦ ἀγῶνος θρησκευτικὴν δέησίν του εἰς τὸ βιβλίον τῶν «Ποιητικῶν Ἀρμονιῶν», παρὰ τὰς μεταγενεστέρας θλιβεράς καὶ δι' ἐκεῖνον καὶ δι' ἡμᾶς περιπετείας τοῦ βίου του. Εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἐμπνευστὴς καὶ διδάσκαλος τῆς ἀθηναϊκῆς συμπολιτείας τῶν ποιητῶν μας, ἀπὸ τῶν Σούτσων μέχρι τῶν Παράσχων. Μάλιστα ἡ ἔμμετρος μετάφρασις τῶν πρώτων «Ποιητικῶν Μελετῶν» ἀπὸ τὸν Ἀγγελοῦ Βλάχου δίδει ἀποχρῶσαν ἐξήγησιν τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὁποῖον ἐπέδρασεν ὁ Λαμαρτῖνος ἐπὶ τῶν Ἀθηναίων ποιητῶν.

Τοῦ δὲ ρωμαντισμοῦ ἡ ἑκατονταετηρεὶς μᾶς ἐνθυμίζει ὅτι τὸ παγκόσμιον τοῦτο φαινόμενον ἔχει τὰς ρίζας του πολὺν πρὸ τοῦ 1830 εἰς τὴν ὀνομαζομένην ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν του μακροχρόνιον περίοδον τοῦ προρρωμαντισμοῦ, ὅτι ὁ ρωμαντισμὸς εἶναι φαινόμενον ὁμοῦ τῆς ζωῆς καὶ τῆς τέχνης, ὅτι ὑπάρχουν οἱ κλασικοὶ τοῦ ρωμαντισμοῦ καθὼς ὑπάρχουν οἱ ρωμαντικοὶ τοῦ κλασικισμοῦ, ὅτι ρωμαντισμὸς, κλασικισμὸς, θετικισμὸς, νατουραλισμὸς, συμβολισμὸς, φροῦδισμὸς καὶ ὅσα ὅμοια, εἶναι περισσότερον ἀπλᾶ σήματα ποῦ, διευκολύνουν τοὺς ἱστορικοὺς καὶ τοὺς κριτικοὺς εἰς τὴν τοποθέτησιν καὶ τὴν τακτοποίησιν παρὰ εἰς τὴν ἀνάλυσιν καὶ τὴν ψυχογραφίαν, ὅτι οἱ ὅροι οὗτοι δὲν χαρακτηρίζουν ἐπαρκῶς τοὺς κορυφαίους δημιουργοὺς, συνδιαλλακτικούς, ὑπεράνω τῶν σχολικῶν ἢ τῶν σχολαστικῶν διακρίσεων, ὅτι, οὕτως ἢ ἄλλως, εἰς τὸ ἐνεργητικὸν τοῦ πανηγυριζομένου σήμερον ρωμαντισμοῦ λογαριάζεται ὅτι ἐγεννήθη ὑπὸ τὰς πτέρυγας του ποίησις, λυρισμὸς, ἀπαράμιλλα.

«Μέγας ἐπικὸς ποιητὴς μᾶς ἐγεννήθη», ἀνέκραζεν ὁ Λαμαρτῖνος εἰς τὸ 1859, χαίρειζων τὴν ἔκδοσιν τῆς «Μιρέγιας», τοῦ ἀριστουργήματος τοῦ Φρειδερίκου Μιστρᾶλ. Ἀληθινὸς—ἐξακολονθεῖ—λυρικὸς ποιητὴς, μεταμορφωτὴς μᾶς λαϊκῆς παρημελημένης διαλέκτου εἰς εἰκονογραφικὴν παναρμόνιον γλῶσσαν, συναρπάζουσιν τὴν φαντασίαν καὶ τὴν ἀκοήν. Τῆς γεννήσεως τοῦ Μιστρᾶλ ἡ ἑκατονταετηρεὶς ἐπανηγυρίσθη κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο. Ὁ Μιστρᾶλ αὐτονομάζεται εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ποιήματός του «ταπεινὸς μαθητὴς τοῦ μεγάλου Ὀμήρου». «Ἡ ἰδέα τῆς πατρίδος—μᾶς λέγει ἄριστος μελετητὴς

του—καθὼς εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ ποιητοῦ τῶν «Βουκολικῶν», τῶν «Γεωργικῶν» καὶ τῆς Αἰνειάδος». Ἀναλογίαι τοιαῦται ἐνεθάρρουναν μεταξὺ τῶν θιασωτῶν τοῦ Μιστραλ τὰς εὐκόλους ὥραιās παρομοιώσεις πρὸς μεγάλους ἀναμίλλους του ὡς νὰ παρεμέριζαν οὗτοι τὴν ἀλήθειαν ὅτι ὁ πρωτότυπος εἶναι, κυρίως εἰπεῖν, ἀσύγκριτος. Τὸν παρέβαλαν, εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, πρὸς τὸν Ὅμηρον, πρὸς τὸν Βιργίλιον, πρὸς τὸν Σοφοκλῆ, πρὸς τὸν Θεόκριτον, πρὸς τὸν Δάντην. Εἰς ἡμᾶς ὁ Μιστραλ εἶν' ἰδιαίτερος συμπαθής. Εἰς ἡμέρας ἀγωνίας, ἐνῶ ἡ Ἑλλὰς ἡτοιμάζετο ν' ἀποδυσθῇ εἰς ἀγῶνα ἀτυχήσαντα, ἠκούσθη τὸ σάλπισμά του, τυρταϊκόν, μοναχικόν· ἐδόξαζε τὴν αἰωνίαν Ἑλλάδα κ' ἐγκαρδίωνε τὰ τέκνα της, ὡς νὰ ἦτο συμπολεμιστής των. Ἄς εἴμεθα εὐγνώμονες εἰς τὴν μνήμην του καὶ ἃς μᾶς εἶν' εὐλογημένον τ' ὄνομά του! Νέαν λάμψιν ἐσκόρπισεν εἰς τὸ ἀπερχόμενον ἔτος ἡ δισχιλιετηρὶς τοῦ Βιργιλίου. Ἡ Ρώμη καὶ τὰ Παρίσια ἐστεφάνωσαν τὴν ἄφθαρτον εἰκόνα του μὲ τελετὰς καὶ πανηγύρεις ἔρω-
τικὰς. Ὁ Βιργίλιος, τοῦ ὁποίου κατέχομεν εἰς τὴν ποιητικὴν μας γλῶσσαν τὴν
μετάφρασιν τῶν Γεωργικῶν ἀξιοθαύμαστον ἀπὸ τὸν Κωνσταντῖνον Θεοτόκην,
ὡς αἱ ἀνώτεραι φύσεις συνήθως συνδιαλλακτικαί, ἀκόμη καὶ ἀντιφατικαί,
πολυσύνθετοι, εἶναι ἐν ταῦτῳ μιμητὴς καὶ πρωτότυπος, ἀκολουθεῖ πιστῶς
τὸν Ὅμηρον καὶ προμηνύει τὴν ποίησιν τοῦ νεωτέρου καιροῦ ὑποφώσκουσαν.
Διὰ νὰ ἐνθυμηθῶμεν τοὺς στίχους τοῦ Βίκτορος Οὐγκώ.

«σὰν ἔκλαιε βρέφος ὁ Ἰησοῦς, ἐκεῖνος τραγουδοῦσε,
γιατὶ ὁ θεὸς τὸ θέλησε
ν' ἀσπρίσῃ ἡ αὐγὴ τῆς Βηθλεὲμ τὸ μέτωπο τῆς Ρώμης».

Ὁ Δάντης πρὸς τὸν ἐξέλεξε πλοηγόν του διαφωτίζει τὸ μυστηριακὸν
γόητρόν του ὅχι μόνον ὡς τοῦ τελειοτάτου τῶν Ρωμαίων ποιητῶν, ἀλλὰ καὶ
ὡς μάγου, καὶ ὡς προφήτου ἀπὸ χριστιανικὸν φωτιστέφανον λαμπρυνομένου.
Σπανίως ποιητὴς ἐχαίρετίσθη μὲ τὸ αἶσθημα καὶ μὲ τὴν ζέσιν πρὸς προση-
γορεύθη ἀπὸ τὸν διανοούμενον κόσμον καὶ τοὺς βιργιλικοὺς τῶν ἡμερῶν
ἡμῶν ὁ πανηγυρισμὸς τῆς δισχιλιετηριδος του. Συνέτεινε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν
ἐνίσχυσιν τῆς ιδέας ὅτι ἡ ἀνατολὴ τῶν ὑψηλῶν ποιητῶν ἀγνοεῖ τὴν δύσιν.

Καὶ ἰδοὺ, ἐνῶ ἐτοιμάζομαι νὰ καταλήξω, ὁ Βιργίλιος μ' ἐπαναφέρει εἰς
τὸν μέγιστον τῶν διδασκάλων του, πρὸ τοῦ ὁποίου προσκλίνουν εὐλαβῶς

ὅλαι τῶν Παρνασσῶν καὶ τῶν Ἑλικώνων αἱ χάριτες. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὁ Γάλλος ὁμηριστὴς Βίκτωρ Μπεράρ ἀπὸ τεσσαράκοντα καὶ πλέον ἐτῶν ἀφιερῶσας τὸν βίον του εἰς τὴν μελέτην καὶ τὴν διευκρίνησιν τῶν ὁμηρικῶν προβλημάτων, ἐδημοσίευσεν δίτομον συγγραφὴν ἐπιγραφομένην «*La resurrection d'Homère*» ἢ «Ἀνάστασις τοῦ Ὀμήρου», θὰ τὴν ἔλεγα καλύτερα «ὁ γνωρισμὸς τοῦ Ὀμήρου» μὲ τὴν σκέψιν ὅτι ὁ Ὅμηρος ποτὲ δὲν εἶχεν ἀποθανεῖ. Ἡ συγγραφή του αὕτη συνοψίζει χάριν τοῦ πλατυτέρου κοινοῦ τῶν μορφωμένων ἀναγνωστῶν πολύτομον μετὰ μακρᾶς εἰσαγωγῆς μετάφρασιν τῆς Ὀδυσσεΐας καὶ τῶν συνδεομένων πρὸς τὸ ποίημα ζητήσεων καὶ ἀποριῶν, πού ἐνδιαφέρουν εἰδικούς ἐντριβεῖς ἐπιστήμονας φιλολόγους. Ἡ δίτομος αὕτη πραγματεία κατὰ τὸ παρὸν ἔτος ἰδοῦσα τὸ φῶς, εἶναι ὥς νὰ ἤθελε νὰ τὴν προσφέρῃ ὁ συγγραφεὺς τῆς εἰς τὴν ἑκατονταετηρίδα τῆς Ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας, στεφάνωμα τῶν ἐορτῶν τῆς. Ἐγραφεν ὁ κλεινὸς Ρενὰν πρὸ ἐξῆντα χρόνων εἰς τοὺς «Φιλοσοφικοὺς διαλόγους» του: «Ἄλλοι ἐπίστευαν περὶ Ὀμήρου ὅτι συνέγραψε τὰ ποιήματά του, ὥς νὰ ἦτο λόγιος, εἰς τὸ σπουδαστήριόν του. Τώρα τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα εἶναι τὸ ἀνώνυμον ἔργον τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ μᾶς φαίνονται χιλιάκις ὠραιότερα». Ἀλλὰ σήμερον εἰς τὸ σοφὸν βιβλίον τοῦ 1930 ἀναγνώσκομεν: «Ἡ γερμανικὴ πολυγνωσία τοῦ 19^{ου} αἰῶνος ἐξυψηρετοῦσα τὸν ρωμαντισμὸν εἶχε κομματιάσει καὶ εἶχεν ἐξαλείφει ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς τὸ πρόσωπον τοῦ γενάρχου τῆς ποιήσεως. Ἡ ἐπιστήμη τοῦ 20^{ου} αἰῶνος ἀποκαθιστᾷ τὸν ἀνδριάντα του ἐπὶ τοῦ βάθρου του εἰς τὸ κοινὸν τέμενος τῶν φιλολογιῶν τῆς Δύσεως. Ἐγνώρισα, προσθέτει, τὸν καιρὸν, ὅτε ἐθεωρεῖτο τὸ ἄκρον ἄωτον τοῦ γελοίου δι' ἓνα ὁμηριστὴν νὰ πιστεύῃ εἰς τὴν ὑπαρξιν ἐνὸς Ὀμήρου συγγραφέως τῶν ποιημάτων του. Σήμερον εἰν' ἐσχάτη ἀμάθεια, λέγει, τὸ νὰ πιστεύῃ κανεὶς ὅτι ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσεια δὲν συνετάχθησαν ἀπὸ τὸν τυφλὸν ποιητὴν». Καὶ λεπτομερέστερον εἰς τὸν πρῶτον τόμον τῆς «εἰσαγωγῆς εἰς τὴν Ὀδύσειαν»: συμπεραίνει: «Μέχρι τοῦ 1890 ἡ τελευταία λέξις τῆς ὁμηρικῆς ὁρθοδοξίας ἦτο: Ὅμηρος δὲν ὑπῆρξεν. Ἀπὸ τοῦ 1919 πιστεύεται εἰς τὸν κώδικα τῆς νέας αἰσθητικῆς ὅτι ὁ Ὅμηρος ὑπῆρξεν, ὁ Ὅμηρος ἔγραψε, κατὰ τοὺς κανόνας τέχνης θαυμασιῶς διαφανομένης εἰς τὴν σύνθεσιν καὶ εἰς τὸ ὕφος. Ὁ Ὅμηρος ἐπα-

νηλθην. Ὁ Ὅμηρος ἀνεστήθη. Ἡ ἀμφιβολία καὶ ἡ ἀθεΐα ἦσαν κατὰ τὸ 1890 τὸ πρῶτον χροῖος τοῦ ὁμηριστοῦ. Ἀπὸ τοῦ 1923 ἡ πίστις καὶ ἡ ἀγάπη εἶναι οἱ δρόμοι πὺν ἐπαναφέρουν εἰς τὸν Ὅμηρον».

Σοφὸς ἀνὴρ ὁ ἀείμνηστος Στέφανος Κουμανούδης ἠκούσθη ποτὲ λέγων ἀπὸ τῆς πανεπιστημιακῆς ἑδρας του. «Οἱ Ἕλληνες τρέφομεν εἶδος φανατισμοῦ πὺν δὲν μᾶς ἀφίνει νὰ διακρίνωμεν τὰς ἐπιστημονικὰς ἀληθείας. Ἄν κανεῖς ἀρνηθῇ τὴν ἐπιστημονικὴν ὑπαρξιν τοῦ Ὀμήρου θὰ νομίσωμεν ὅτι μᾶς ὑβρίζει». Ἄλλ' ἰδὸν ὅτι σήμερον ἀπὸ στόματα σοφῶν, ἀπὸ θεματοφύλακας τῶν ἐπιστημονικῶν ἀληθειῶν φθάνει μέχρως ἡμῶν ἐκπληκτικὸν ἐξάγγελμα ἃς ἐπιτραπῇ εἰς τὸν σπεύδοντα ἴσως ἐνὸς ἀφελοῦς λογοτέχνου λόγον μου νὰ τὸ διατυπώσῃ ὡς ἐξῆς: Τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου δὲν εἶναι ὡς τὰ ἀνώνυμα δημοτικὰ τραγούδια, οὔτε ἡ γλῶσσά των, κρᾶμα παραξενεῦον καὶ ἀπελπίζον τοὺς γλωσσολόγους, οὔτε τὰ μέτρα των, ὁ σοφὸς αὐστηρὸς δακτυλικὸς ἐξάμετρος, οὔτε τὸ ὕφος των, οὔτε ἡ ἔκτασις τῶν περιόδων των· Ἡ ποιήσίς των, ποίησις προηγμένης τέχνης, προηγμένου πολιτισμοῦ.

Τοιοιτοτρόπως ἀποκατασταίνονται τὰ δίκαια τῆς ἀτομικῆς μεγαλοφυΐας, ἀνευρίσκει τὴν θέσιν της ἡ προσωπικότης πὺν εἶναι τὸ πᾶν εἰς τὴν τέχνην, ἡ προσωπικότης, περισυλλογή, συγκέντρωσις καὶ τοῦ ἀνωνύμου ὁμαδικοῦ στοιχείου πὺν προσλαμβάνει συνείδησιν ἑαυτοῦ. Χρειάζεται μεγάλη δόσις — πῶς νὰ τὸ εἴπω! — βορεινῆς ἐντεταμένης φαντασίας διὰ νὰ χωνευθοῦν θεωρίαι περιωνύμων κριτικῶν, περὶ τοῦ ὅτι ἡ ὁμηρικὴ ἐποποιΐα δὲν συνελήφθη, δὲν ἐξετελέσθη, ἀλλ' ἐγεννήθη καὶ ἠῤῥησε κατὰ φύσιν. Δόγματα τοιαῦτα, ὅπου καὶ ἂν στηρίζωνται, εἶναι καθὼς τὰ θεολογικὰ δόγματα, συχνὰ ἐπιβαλλόμενα διὰ τῆς σκοτεινότητός των. Ἄλλ' ἀπὸ τῆς καμπῆς εἰς τὴν ὁποίαν εἰσῆλθεν ἡ ὁμηρικὴ ἀλήθεια, καὶ χωρὶς νὰ θέλω, οὔτε νὰ δύναμαι νὰ τὴν ἐξονυχίσω μὲ τὸ προσῆκον κῦρος, τὴν βλέπω νὰ καταναγάζεται ἀπὸ τὴν διαύγειαν τοῦ ἀπικτοῦ οὐρανοῦ, ἀπὸ τὸ φῶς τῶν Ἑλληνικῶν ὀριζόντων. Τὰ ψυχία τῶν ὁμηρικῶν δειπνων, μὲ τὰ ὁποῖα ἐτρέφοντο οἱ Αἰσχύλοι, βλέπομεν ὅτι ἐρρίπτοντο εἰς αὐτοὺς ὅχι μὲ τὴν ἀρωγὴν ἀοράτων μαγικῶν δυνάμεων τῆς φύσεως πὺν εἶναι ὡς νὰ ὑπερβαίνουν τὴν ἀντίληψιν τοῦ κοινοῦ θνητοῦ, τῶν δυνάμεων τῆς ρωμαντικῆς ἀπροσωπίας καὶ τῆς δαρβινικῆς ἐξελέξεως,

ὅσον καὶ ἂν τὴν θωρακίσῃ ἢ ἐπιστημονικὴ ἐπιβολή, ἀλλ' ὥς ἀπὸ ἑνα καθω-
ρισμένον, Δούκουλλον—θὰ τὸν εἶπω—τῆς ποιητικῆς μεγαλοφυΐας. Ὁ Γκαῖτε
μὲ τὴν ὀξυδέρκειαν τοῦ καθολικοῦ πνεύματός του ἔγραφε πρὸ 136 χρόνων
εἰς τὸν φίλον του Βόλφ τῶν περιφήμων Προλεγομένων εἰς τὸν Ὅμηρον,
«Πάντοῦ ἐπίστευα διὰ τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα ὅτι συνετέθησαν τὸ καθὲν ἀπὸ
ἑνα καὶ τὸν αὐτὸν ποιητὴν». Καὶ πρὸς τὸν Έκερμαν ἔλεγεν: «Ὁ Ὅμηρος,
καὶ ἐκθρονιζόμενος, εἶναι ὥς οἱ ἥρωες τῆς Βαλγάλλας. Κομματιάζονται,
ἀλλ' ἀνασταίνονται σῶοι καὶ ἀκέραιοι».

ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ

ΣΙΜΟΥ ΜΕΝΑΡΔΟΥ

Τὸ λήγον ἔτος, τὸ ἐορτάσιμον τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ὑπῆρξε καὶ
δι' ἡμᾶς ἔτος πολλαπλῆς ἐργασίας. Ὁ Πρόεδρος ποιητῆς πλὴν τῶν ἄλλων
πεζῶν του καθηκόντων ἐξεφώνησε καὶ πεζούς, ἀλλὰ πάντοτε πτερωτοὺς
λόγους, τῶν ὁποίων δεῖγμα ἐχειροκροτήσαμεν πρὸ ὀλίγου. Ὁ δὲ Γενικὸς
Γραμματεὺς, ἀφοῦ εἰργάσθη χάριν ἄλλου συνεδρίου, λογοδοτῶν ἀπόψε περι
τῆς Ἀκαδημίας, δὲν ἔχει νὰ παραθέσῃ παρὰ μόνον ἀριθμούς, ἀλλὰ μερικονὺς
λίαν εὐαρέστους.

Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν μελῶν τῆς Ἀκαδημίας προεκηρύξαμεν τρεῖς
ἔδρας κενάς, μίαν λογοτέχνου, μίαν νομικοῦ καὶ μίαν θεολόγου.

Ἀνακοινώσεις ἔγιναν 86, ἐξ ὧν τὰς 30 ἔκαμαν οἱ ἐξῆς Ἀκαδημαῖκοι:
Ἀμαντος, Ἀνδρεάδης, Βορέας 2, Βουρνάζος, Βέης Ἐξαρχόπουλος 2,
Ἐμμανουήλ 2, Ζέγγελης, Ἰωακείμογλου (μετὰ Κλεισιούνη), Καμπούρογλου,
Καραθεοδωρῇ, Κατσαράς, Κεραμόπουλλος 4, Κουγέας, Κτενᾶς, Κου-
ρουνιώτης, Μενάρδος 2, Ὁρλάνδος, Ράλλης 2, Σωτηριάδης, Φωκᾶς
(μετὰ Πατρικίου) καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν. Ἀνακοινώσεις 9 ἔκαμαν
οἱ πρόεδροι: Γεδεὼν 3, Θωμόπουλος, Κοντὸς 3 καὶ Κοσμετάτος 2.

Ἄλλοδαποὶ ἐπιστήμονες ἀνεκοίνωσαν αὐτοπροσώπως μὲν ὁ Οὐγγρος
Ἀκαδημαῖκός κ. Δαρκό, δι' ἡμετέρων δὲ ὁ Γάλλος κ. Vessiot, διευθυντῆς